

Spindeln i nätet – om skolkuratorers roll i mötet med självskadande ungdomar

Av: Johanna Ottenborg och Viktor Sjöström

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats SOPA63
HT - 13

Handledare: Malin Arvidson

Abstract

Authors: Johanna Ottenborg och Viktor Sjöström

Title: The spider in the web – school counselors role in the meeting with self-harming adolescents

Supervisor: Malin Arvidson

According to the new regulations in the Swedish Education Act, all students should have access to a school counselor. Schools are a workplace where mainly teachers work and where education is the prevailing approach. This means that school counselors who are social workers are alone in their profession and find themselves at the teachers' arena. Schools as organizations can therefore be considered specialized despite the fact that other professions with other approaches work within the organization. Schools are also fragmented organizations where different professions are working together and have partly different assignments. The aim of this study is to find out and see what role school counselors have in working with self-harming adolescents. That way we can illustrate school counselors' complex position in their work within and outside the school's fragmented and specialized organization. We conducted seven interviews with school counselors at five middle schools and two high schools around Skåne. The interviews were semi-structured and the respondents were asked to answer questions based on themes aimed at our questions at issue. The school counselors were asked the same questions and our aim was to capture the differences and similarities in their answers. We used the structural perspective in organizational theory and the human element theory to understand and explain the empirical data and our results. School counselors consider their role in the meeting with self-harming adolescents is to recognize the problem, pass them on to specialized help and integrates various units within and outside the school in collaboration on self-harming adolescents. It is also of great importance that the school counselors maintain their approach to ensure that their expertise is visible at the school when they are alone in their profession within the organization. This implies that the school counselors have an important role in the school's fragmented and specialized organizational landscape as the interconnecting and integrating individual in the work with self-harming adolescents.

Keywords: School counselors', professional role, self-harm, collaboration, structural perspective

Förord

Vi vill tacka samtliga intervjupersoner för ert deltagande i vår undersökning och för att ni gjorde den möjlig för oss att genomföra. Utan ert engagemang och er uppoffring av arbetstid hade inte vår undersökning blivit verklighet. Tack för att ni öppet delat med er av er kunskap och erfarenhet samt för er positiva inställning och trevliga bemötande. Vi vill även tacka vår handledare, Malin Arvidson, för bra och tydlig feedback. Tack för att du fått oss på rätt bana när vi varit på villovägar under uppsatsens process.

Innehållsförteckning

HANDLEDARE: MALIN ARVIDSON	1
ABSTRACT	2
FÖRORD	3
1. PROBLEMFÖRMULERING	1
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
2. TIDIGARE FORSKNING	4
3. METOD	6
3.1 VAL AV METOD.....	6
3.2 METODENS FÖRTJÄNSTER OCH BEGRÄNSNINGAR.....	7
3.3 URVAL	8
3.4 METODENS TILLFÖRLITLIGHET	9
3.5 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUER.....	10
3.6 BEARBETNING AV MATERIAL.....	11
3.7 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	11
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	12
4.1 STRUKTURELLA PERSPEKTIVET	12
4.2 HUMAN ELEMENT TEORIN.....	15
5. RESULTAT OCH ANALYS	16
5.1 PRESENTATION AV DE INTERVJUADE	17
5.2 SKOLKURATORERNAS ROLL I SAMVERKAN MED ANDRA PROFESSIONER INOM OCH UTANFÖR SKOLAN.....	18
5.2.1 Samverkan inom skolan.....	18
5.2.3 Skolkuratorns funktion i samverkan inom och utanför skolan.....	21
5.2.4 Utmaningar i intern och extern samverkan.....	22
5.3 SKOLKURATORERS BETYDELSE FÖR UNGDOMAR MED SJÄLVSKADEBETEENDE.....	25
5.4 ERFARENHETENS BETYDELSE FÖR SKOLKURATORERS YRKESROLL	28
6. SLUTDISKUSSION	31
6.1 TEORINS FÖRTJÄNSTER OCH BEGRÄNSNINGAR	31
6.2 DISKUSSION OCH RESULTAT.....	33
7. REFERENSLISTA	38
8. BILAGOR	40
8.1 BILAGA 1 - INTRODUKTIONSRETT	40
8.2 BILAGA 2 - INTERVJUGUIDE	42

1. Problemformulering

Organisationer är komplexa och mångtydiga, där samspelet mellan individer och grupper ofta är svårförstådda och komplicerade (Bolman & Deal 2012).

Organisationsstruktur är ett viktigt begrepp inom organisationsteorin som beskriver hur organisationer är uppbyggda och hur organisationer styrs. Organisationsstruktur avgränsar vem som gör vad inom en organisation samt koordinerar och för samman grupper av människor genom att gruppen är specialiserad på det arbete den utför (Jacobsen & Thorsvik 2008).

Två exempel på hur organisationer styrs är vertikal samordning och lateral samordning. Den förstnämnda innebär att organisationen är styrd genom att de högre nivåerna i en organisation kontrollerar de lägre nivåerna genom formell makt, regler och kontrollsystem. Lateral samordning innebär mer flexibel styrning och enklare form av samordning (Bolman & Deal 2012). Det strukturella perspektivet betonar vikten av tydligt definierade roller i arbete som utförs i team. Samtidigt är det viktigt att medlemmarna tillåts vara flexibla och överskrida rollgränser (Bolman & Deal 2012).

I vår uppsats kommer vi att belysa frågor gällande struktur och samverkan inom organisationer som arbetar med komplexa och gränsöverskridande uppgifter, genom att undersöka skolkuratorns roll och funktion. Vår avsikt är att både kunna diskutera teoretiska frågor, och att belysa och förstå den problematik som skolkuratorer kan ställas inför.

Enligt de nya bestämmelserna i skollagen (2010:800) ”ska alla elever ha tillgång till psykolog, kurator och personal med specialpedagogisk kompetens” (Skolverket, 2012:1). Skolkuratorer ingår i elevhälsan och ska genom sin utbildning bidra med en helhetssyn på individen och förstå och arbeta med sociala processer. Skolkuratoren arbetar på olika nivåer, individnivå, grupp- och organisationsnivå. Arbetsuppgifterna

består främst av stödsamtal, rådgivning, psykosocial behandling med elever och föräldrar samt handleder och vägleder lärare (SOU 2000:19). Utöver dessa arbetsuppgifter samarbetar skolkuratorer med andra myndigheter, såsom socialtjänst, barn och ungdomspsykiatri, habilitering, polis och andra instanser som har barn och ungdomar som målgrupp (Wester 2005).

Skolan är en arbetsplats där det främst arbetar lärare och pedagogiken är utgångspunkten för arbetet. Detta innebär att skolkuratoren som är utbildad socionom är ensam i sin profession och befinner sig på pedagogernas arena. Socionomen har ett annat synsätt, förhållningssätt och arbetssätt vilket blir tydligt då lärarnas synsätt är det rådande (Ibid.). I avhandlingen *Elevvård i grundskolan* skriver författaren Backlund (2007) att skolan som organisation kan på så sätt ses som specialiserad på grund av att pedagogiken är det dominerande synsättet trots att andra professioner med andra synsätt arbetar inom organisationen. Skolan är även en splittrad organisation då olika professioner arbetar tillsammans och har olika uppdrag som till exempel lärarna som fokuserar på undervisning, skolkuratoren på det psykosociala och skolsköterskan på hälsa och sjukvård. Det de har gemensamt är att arbeta mot att eleverna ska klara sin skolgång. Däremot kan de olika uppdragen skapa konflikter på vägen dit eftersom de olika professionerna kan sakna förståelse för varandras uppdrag i särskilda sammanhang (Ibid.).

Genom att undersöka vilken roll skolkuratorer har i arbetet med självskadande ungdomar kan vi belysa skolkuratorers komplexa position i sitt arbete inom och utanför skolan. Skolkuratoren är ensam i sin profession men fyller samtidigt en viktig funktion på skolan med sin kunskap som skiljer sig från den övriga skolpersonalens.

I boken *Treating self-injury. A practical guide* definierar författaren Walsh självskadebeteende på följande sätt: "Självskadebeteende är en avsiktlig, självförvållad mindre allvarlig form av kroppsskada som inte är accepterad i sociala sammanhang, vilken utförs för att reducera psykologisk stress." (2006:4, vår översättning). I Sverige har det de senaste 15 åren skett en ökning av sjukhusvård för självskadebeteende bland både män och kvinnor i åldrarna 15-24 år. Majoriteten av de vårdsökande i den åldersgruppen är kvinnor. Självskadebeteende har blivit mer

vanligt bland ungdomar och det har skett en stor ökning sedan mitten av 1990-talet (Socialstyrelsen 2013).

När en ung person skadar sig själv och söker hjälp är skolhälsovården av stor vikt eftersom det bland annat finns kuratorer tillgängliga på skolan som ungdomen kan få hjälp av och anförtra sig åt. Kuratorn har ett stort ansvar för dessa ungdomar och får göra svåra överväganden. Vanligtvis ska föräldrar informeras och därefter sker överförning till barnpsykiatri (Stain 2008). Enligt socialtjänstlagen har skolkuratorer och annan personal inom skolan skyldighet att anmäla när barn riskerar att fara illa. Om ungdomen har problem som skolan inte har möjlighet eller resurser att tillgodose, bör socialtjänst kopplas in för att ge ungdomen det stöd som skolan inte kan ge. Trots att ungdomen får hjälp från andra myndigheter har skolan fortfarande ett ansvar för det elevvårdande arbetet och finns med i kontakten med andra myndigheter för att underlätta den framtida behandlingsprocessen (Wester 2005).

Vi har valt att undersöka skolkuratorers roll i mötet med självskadande ungdomar då självskadebeteende är en problematik som innebär att skolkuratorer måste samarbeta med andra professioner inom och utanför skolan. Backlund (2007) menar att skolkuratorer inte har behandling med självskadande ungdomar på skolan. Däremot har skolkuratorerna en avgörande roll för att uppmärksamma ett självskadebeteende och de rätta verktygen för att bemöta självskadande ungdomar och föra dem vidare till rätt hjälp. Skolkuratorer kommer då i kontakt med andra professioner inom och utanför skolan (Ibid.). Genom att belysa skolkuratorns position i samverkan med andra professioner kring självskadande ungdomar kan vi konkretisera deras komplexa yrkesroll inom skolans organisation.

1.2 Syfte och frågeställningar

Skolkuratorer samverkar med olika professioner inom och utanför skolan kring självskadande ungdomar. Vi kommer undersöka vilken roll skolkuratorer har i denna samverkan och på så sätt belysa skolkuratorers position i ett specialiserat och splittrat organisationslandskap.

- Hur ser skolkuratorerna på sin roll i samverkan med andra professioner inom och utanför skolan?
- Vad har skolkuratorns roll för betydelse i samverkan med andra professioner inom och utanför skolan?
- Vilken betydelse har skolkuratorernas roll för arbetet med självskadande ungdomar?
- Hur ser skolkuratorer på sin yrkesroll i mötet med självskadande ungdomar?

2. Tidigare forskning

För att orientera oss om kunskapsläget kring självskadebeteende och skolkuratorers yrkesroll har vi tagit del av statistiken i socialstyrelsens rapport ”Folkhälsan i Sverige”. Rapporten ser över antalet inlagda ungdomar till följd av självskadebeteende, i Sverige (Socialstyrelsen 2013). Detta för att visa att självskadebeteende är en aktuell och relevant problematik för oss att undersöka.

I boken *Treating self – injury. A practical guide* ger författaren Barent W. Walsh en relevant definition av vad självskadebeteende är, vilken främst syftar till avsiktligt självförvållade ytliga skärskador och sår som är synliga som en individ gjort för att lindra sin ångest. Denna definition har vi sedan utgått ifrån i vår uppsats.

Därefter läste vi in oss ytterligare på ämnet självskadebeteende. Vi läste bland annat artikeln, ”Understanding Non – Suicidal Self – Injury: Perceptions of School Counselors” av Simpson, Chris; Armstrong, Stephen A; Couch, Lisa; Bore, Samuel K. (2010). Denna artikel gav oss en ökad förståelse för vilken roll skolkuratorer har i mötet med självskadande ungdomar. Vi förstod efter att ha läst artikeln att skolkuratorer inte behandlar självskadande ungdomar, men är viktiga för att denna typ av problematik ska uppmärksammas. Dessutom beskriver artikeln skolkuratorerna som de på skolan som har de rätta verktygen för att bemöta denna problematik och kunna ta ungdomarna vidare till mer specialiserad hjälp utanför skolan (Ibid.).

Vi läste även artikeln *School counselors and student self – injury* av Roberts – Dobie S & Donatelle RJ (2007), för att fördjupa vår kunskap om självskadebeteende hos

ungdomar och skolkuratoren yrkesroll i mötet med självskadande ungdomar. Denna artikel beskriver liksom den första artikeln skolkuratorns roll som den som uppmärksammar självskadebeteende, tar ungdomen vidare till specialiserad hjälp och har de rätta kunskaperna för att bemöta självskadande ungdomar. Artikeln utvecklar vidare sin definition av skolkuratorns roll och beskriver den även som medlande mellan föräldrar, skola och andra myndigheter. Artikeln understryker även att skolkuratorn är den sammanordnande länken mellan eleven och experthjälp utanför skolan och att skolkuratorns arbete är avgörande för att eleverna ska kunna få den hjälp som de är i behov av utanför skolan (Ibid.).

Högberg (2008) beskriver skolkuratorns stora ansvar i mötet med självskadande ungdomar och kuratorns roll i kontakten och medlandet mellan eleven, föräldrar och myndigheter. För att få ytterligare kunskaper och förståelse för skolkuratorns yrkesroll läste vi boken ”Socionomen i skolan” som är skriven av Yvonne Wester (2005). Boken ger en inblick i hur det är att arbeta som ensam socionom i skolans värld utifrån hennes egna erfarenheter. Den beskriver vikten av att skolkuratorer finns på skolan och tar upp skolkuratorernas kamp för att få bli hörda och förstådda på pedagogernas arena. Även hon menar att skolkuratorer har en viktig roll i att ta eleverna vidare till specialiserad hjälp utanför skolan och fungerar som spindeln i nätet och har en sammanlänkande roll mellan skola, elev och andra myndigheter.

I avhandlingen *Elevvård i grundskolan: resurser, organisering och praktik* beskriver författaren Åsa Backlund (2007) skolkuratorers roll i skolan och vad den innebär för elevvården. Denna avhandling har varit relevant för vår undersökning då den ingående beskriver skolkuratorers yrkesroll och arbete, vilket bidrar till att besvara våra frågeställningar och utformandet av vår analys. Backlund (2007) menar att skolkuratorers holistiska synsätt skiljer sig från övrig personal på skolan samt att det inte finns tydliga gränser gentemot andra yrkesgrupper eftersom deras arbetsuppgifter inte har en egen tydlig teknologi. Skolkuratorernas arbete utformas till stor del av dem själva och de kan bestämma över hur de vill använda sin tid. Det är även viktigt för skolkuratorer att hålla fast vid sitt synsätt och sina kunskaper då de är ensamma i sin profession på skolan. Skolkuratorerna behöver dock klargöra för sitt synsätt mer än någon annan profession på skolan då de andra professionerna är mer etablerade (Ibid.). Skolkuratorerna arbetar för eleverna, finns tillgängliga och arbetar nära

eleverna på skolan. Skolkuratorer har en medlande och integrerande roll mellan elev och andra myndigheter eftersom de har förståelse för både eleverna och myndigheterna. Detta kan ibland leda till att skolkuratorerna upplever att de blir klämda mellan skolans och andra myndigheters förväntningar (Ibid.).

Backlund (2007) menar även på att skolkuratorer spelar en avgörande roll för att uppmärksamma självskadebeteende och föra eleverna vidare till rätt hjälp. Detta då skolkuratorerna genom sin utbildning och sina synsätt har de rätta verktygen för att kunna bemöta och hantera självskadande ungdomar. Därmed tillför skolkuratorerna en viktig kompetens och kunskap till elevhälsan och har en stor betydelse för dessa ungdomar.

3. Metod

3.1 Val av metod

Vi kommer att utforska hur skolkuratorer handskas med självskadande ungdomar och på så sätt belysa hur skolkuratorer ser på sin position i samverkan med andra professioner inom och utanför skolan. Vi vill ta reda på deras upplevelser och erfarenheter i förhållande till deras roll och funktion i mötet med självskadande ungdomar på skolan. Därför har vi valt att använda kvalitativ metod då den ger oss störst möjlighet att få reda på hur intervjupersonen tolkar och uppfattar sin sociala verklighet (Bryman 2011).

Kvalitativ metod kan anta flera olika former, som till exempel olika intervjuformer, observationer, fokusgrupper och analys av texter och dokument. Metoden fokuserar på förståelse av den sociala verkligheten genom människors samspel, att skapa ett sammanhang och genom att ta reda på subjektiva upplevelser och tolkningar.

Kvalitativ metod bidrar på så sätt till öppenhet och flexibilitet i undersökningen vilket innebär att den kan ta nya riktningar efterhand (Bryman 2011). Metoden känns därför relevant för vår undersökning då den, som tidigare nämnt, syftar till att undersöka skolkuratorers egna upplevelser av yrkesrollen och positionen i samverkan inom och utanför skolan.

Vi har genomfört undersökningen med hjälp av semistrukturerade intervjuer där vi har intervjuat sju skolkuratorer som arbetar på högstadieskolor och gymnasieskolor inom olika kommuner i Skåne.

3.2 Metodens förtjänster och begränsningar

Förtjänsten med den kvalitativa metoden är att den fokuserar på intervjupersonens tolkningar, upplevelser, erfarenheter och känslor vilket är relevant för våra frågeställningar (May 2001). Dock bör vi ha i åtanke att relationen till intervjupersonen kan påverka svaren genom att de blir vinklade i den riktning intervjuaren eftersträvar och tycker är viktig. Det är intervjuaren som bestämmer var fokus ska ligga vid analysen av insamlad data vilket i stor utsträckning påverkas av forskarens intressen (Bryman 2011).

I semistrukturerade intervjuer har intervjuaren stor frihet att förtydliga och utveckla de svar som ges och kan därför fördjupa sig i svaren och även skapa en dialog med intervjupersonen (May 2001). Enligt Aspens (2011) innebär en semistrukturerad intervjuform att intervjuaren utgår från sin egen erfarenhet, teman och frågor och att det leder till en begränsad möjlighet för intervjupersonen att redogöra för sitt perspektiv. Samtidigt har intervjuaren möjlighet att följa upp det som intervjupersonen säger och på så sätt skapas ändå utrymme för en mer öppen dialog (Ibid.).

Vi ville undvika att intervjufrågorna skulle bli för specifika då det kan innebära att det inte finns utrymme för alternativa idéer och synsätt. Därför har vi använt oss av en intervjuguide som möjliggör flexibilitet och som underlättar för intervjupersonen att redogöra för sina egna tolkningar av verkligheten. I vår intervjuguide har vi utgått från olika teman som förankrar sig i frågeställningarna och som kommer i en specifik ordningsföljd som vi har varit inställda på att ändra och forma efter intervjupersonernas svar (Bryman 2011).

För att underlätta tolkningen och minska förförståelsen av det som intervjupersonen berättar har vi skapat oss en förståelse för miljön där personen är verksam genom att till exempel vara uppmärksamma på var kuratorernas rum är belägna och vid en del tillfällen fått en rundtur på skolan av den intervjuade. För att få intervjupersonen att känna sig bekväm och på så sätt underlätta intervjun är det även viktigt att intervjun genomförs i en lugn och ostörd miljö där personen kan tänkas svara fritt på frågorna (Ibid.). Detta gjorde vi genom att i förväg bestämma var intervjun skulle hållas och om det var på skolan där skolkuratoren arbetade försäkrade vi oss om att vi kunde utföra intervjun i ett rum utan risk för att något kunde störa oss.

3.3 Urval

Vi har använt oss av ett målinriktat urval i vår undersökning då vi valt att inrikta oss på en särskild målgrupp det vill säga skolkuratorer (Bryman 2011). Vi har valt personer och organisation eftersom dessa har betydelse för vår förståelse av den sociala företeelse vi har undersökt, det vill säga skolkuratorers roll i samverkan inom och utanför skolan och i relation till självskadande ungdomar (Ibid.). Vi valde att via e-mail kontakta skolkuratorer på högstadieskolor och gymnasieskolor i olika kommuner inom Skåne-regionen. Anledningen till att vi valde att kontakta skolkuratorer på högstadieskolor och gymnasieskolor är för att statistiken vi tittat på visar att ungdomar i åldrarna 15-24 år utgör en stor del av gruppen självskadande ungdomar (Socialstyrelsen 2013).

Skolkuratorer är en arbetsgrupp som är svåra att få tag i då många arbetar på flera olika skolor och har en hög arbetsbelastning. Därför valde vi att utöver ett målinriktat urval, använda oss av ett bekvämlighetsurval, och intervjuade de skolkuratorer som fanns tillgängliga och svarade på vårt e-mail och en skolkurator som vi kom i kontakt med via personliga kontakter (Bryman 2011). Vi vill förtydliga att kuratorn som vi fick tag på via personliga kontakter inte var någon vi kände sedan tidigare eller haft kontakt med innan. Den kontakten fick vi genom en närstående som i sin tur känner personen i fråga. Vi har reflekterat över att den intervjuades svar kan ha påverkats av att den känner en närstående till oss. Vi funderade också över att det kunde bli lättare för personen att öppna sig för oss på grund av detta, men efter att vi genomfört

intervjuerna upplevde vi ingen skillnad på den intervjun och de andra intervjuerna (Repstad 2008).

3.4 Metodens tillförlitlighet

Ett sätt för oss att öka tillförlitligheten i undersökningen är att använda oss av respondentvalidering. Detta innebär att vi som intervjuare låter de intervjuade ta del av de resultat som undersökningen visar och får på så sätt möjlighet att klargöra om det finns en överensstämmelse mellan resultat och de uppfattningar som intervjupersonerna har (Bryman 2011). Vi har kommit överens med intervjupersonerna om att genomföra detta via e-mail.

Vi har även lagt vikt vid att så detaljerat som möjligt beskriva den miljö där intervjupersonen vistas för att skapa en kontext kring det vi undersöker. Detta är viktigt eftersom detaljerna i miljön underlättar förståelsen för vad vi undersöker. I och med att vi har gjort intervjuer på olika skolor får vi en ökad förståelse för kontextens betydelse och hur den påverkar beteenden och olika tankesätt hos de skolkuratorer vi har intervjuat (Bryman 2011). Vi anser att detta ökar tillförlitligheten i undersökningen på så sätt att det bidrar till vår förståelse för olika sammanhangs påverkan på intervjupersonens tolkningar. Detta genomförde vi genom att medvetet uppmärksamma var skolkuratorernas rum var positionerade och i vilken utsträckning eleverna rörde sig i den miljön. Vi fick på så sätt förståelse för att kuratorernas rum var placerade i anslutning till områden där eleverna rörde sig fritt som till exempel matsal, fritids och cafeteria. Vi kunde även öka vår förståelse av betydelsen att vara nära eleverna då det minskar tröskeln för eleverna att ta kontakt med kuratorn och kuratorn kommer i sin tur närmre eleverna. Vi kommer i analysen redogöra vidare för skolkuratorernas placering och dess betydelse för deras arbete med eleverna.

Det har varit viktigt att få med allt som intervjupersonerna berättar och vi använde oss därför av en diktafon för att spela in intervjun. Då vi var två stycken vid intervjuerna delade vi upp arbetsuppgifterna på så sätt att den ena intervjuade och den andra förde anteckningar och ställde följdfrågor om något behövde förtydligas eller läggas till.

Direkt efter att vi genomfört intervjuerna satte vi oss ner och transkriberade materialet för att öka tillförlitligheten då det underlättade för oss att komma ihåg vad som sagts och i vilket sammanhang (Bryman 2011, Ahrne & Svensson 2011).

Vi har även reflekterat kring att det kan vara till fördel att vi är två personer vid undersökningen. En av oss hade sedan tidigare erfarenhet av att intervjua genom arbete på socialtjänsten och den andra saknade helt erfarenhet. Därför var det till undersökningens fördel att vi intervjuade i par (Trost 2010). Enligt Trost (2010) kan det vara en fördel att vara två som utför intervjun då man får in en större informationsmängd och förståelse än om endast en hade genomfört intervjun. Vi har även diskuterat olika resultat och tolkningar med varandra och på så sätt ökar undersökningens validitet (Ibid.).

3.5 Genomförande av intervjuer

Innan vi genomförde intervjuerna konstruerade vi en intervjuguide som innehöll frågor utifrån fyra olika teman. Dessa är skolkuratorns roll och position på skolan, självskadebeteende, förhållningssätt och bemötande gentemot självskadande ungdomar och samverkan inom och utanför skolan.

Under intervjuerna följde vi intervjuguiden och använde oss av frågorna för att få svar på undersökningens frågeställningar. Vi fick dock vara flexibla och ibland ändra ordningsföljden för att intervjun skulle få ett flyt och inte kännas för formell (Bryman 2011).

Under våra intervjuer har vi använt oss av en diktafon för att kunna göra en så detaljerad analys som möjligt och på så sätt fånga upp alla detaljer och inte missa något viktigt som intervjupersonen säger (Bryman 2011). Under intervjuerna har en av oss ändå fört anteckningar för att underlätta om något skulle gå fel med diktafonen eller om något skulle hända som bör kompletteras till det som spelats in (Ahrne & Svensson 2011).

3.6 Bearbetning av material

Efter att vi transkriberat vårt insamlade material hade vi mycket empiri att bearbeta och därför använde vi oss av kodning. Detta för att sortera ut det som var relevant för vår undersökning. Kodning var ett användbart sätt för att kunna strukturera vårt insamlade material (Aspers 2011). Vi använde oss av marginalmetoden då vi markerade förutbestämda teman med olika färger för att skapa struktur och se mönster vi inte hade sett genom att endast läsa vårt material (Ibid.).

I analysen kommer vi vidare att belysa empirin ur det strukturella perspektivet inom organisationsteorin och ur Human element teorin för att kunna besvara våra frågeställningar och ge en förklaring till empirin.

3.7 Etiska överväganden

Det är viktigt att det etiska kravet ständigt är närvarande i forskningsprojekt då en studie inte kan genomföras om den går emot detta krav (Aspers 2011). Bryman (2011) belyser fyra etiska principer som är viktiga vid genomförande av en forskningsstudie. Det första är informationskravet som innebär att forskarna ska informera intervjupersonerna om undersökningens syfte, att deltagande är frivilligt och att intervjun kan avbrytas om de önskar. Den andra principen är samtyckeskravet, som innebär att deltagarna själva beslutar om sin medverkan i undersökningen.

Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om deltagarna stannar mellan intervjuare och intervjuperson och inga obehöriga får tillgång till uppgifterna. Vid intervjuerna informerade vi intervjupersonerna om att de uppgifter vi samlat in endast kommer användas för undersökningens syfte och sedan raderas (Bryman 2011). Vi informerade även intervjudeltagarna om dessa principer innan intervjuerna genomfördes och säkerhetsställde att de var införstådda med våra etiska utgångspunkter för att minska risken för att inkräkta på någons privatliv eller orsaka någon skada (Ibid.).

4. Teoretiska utgångspunkter

Vi kommer här presentera de teoretiska utgångspunkter vi kommer använda oss av i vår undersökning. Dessa kommer att redovisas mer ingående i analysdelen och slutdiskussionen.

Vi har valt att använda det strukturella perspektivet, som är ett organisationsteoretiskt perspektiv. Detta för att kartlägga hur roller, relationer och samverkan bland individer och grupper inom en organisation fungerar och har betydelse för organisationers prestationer. Vi har även valt att använda oss av Human element teorin för att förklara de upplevelser som skolkuratorerna beskrivit kring sin roll på skolan. Dessa teorier gör det lättare att förklara vår empiri och besvara våra frågeställningar.

4.1 Strukturella perspektivet

I vår undersökning använder vi följande definition av begreppet organisation: En organisation innefattar en grupp människor med olika roller och funktioner som placeras tillsammans på ett systematiskt sätt för att kunna uppnå bestämda mål (Jacobsen & Thorsvik 2008).

I vår analys har vi valt att utgå från det strukturella perspektivet som är ett organisatoriskt perspektiv. Bolman och Deal (2012) presenterar det strukturella perspektivet i boken *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*.

Det strukturella perspektivet har sitt ursprung i Max Webers arbeten som var aktuella i början av 1900-talet då organisationen var en relativt ny företeelse.

Organisationsprincipen handlade då om att organisationer styrdes av en individ som hade den fullständiga makten att bestämma över de anställda. Det strukturella perspektivet har även rötter i det organisationsanalytiska arbetet som handlade om att försöka utforma organisationer så de uppnådde maximal effektivitet (Bolman & Deal 2012).

Utgångspunkterna i det strukturella perspektivet är rationalitet och formell ordning inom organisationen där rollerna och relationerna är väl uttänkta. Om den formella ordningen inom organisationen utformas på rätt sätt maximeras resultatet. Det strukturella perspektivet fokuserar alltså på arbetets sociala struktur och ordning för att organisationen ska fungera och fylla en önskad funktion (Bolman & Deal 2012). Strukturen innebär både begränsningar och möjligheter för organisationen och det är viktigt hur man fördelar arbetsuppgifter och samordnar roller. Efter att roller och positioner specificerats skall dessa organiseras och integreras i arbetsenheter vilka kan grunda sig på olika alternativ såsom geografisk plats eller klienterna (Ibid.).

Enligt det strukturella perspektivet är det en fördel med specialisering då det bidrar till att skapa förutsägbarhet, likformighet och pålitlighet. Däremot kan det uppstå problem i samband med samordning och kontroll då avdelningar och enheter har en tendens att endast fokusera på sina egna målsättningar snarare än på det större uppdraget. Insatserna blir istället splittrade och prestationsnivån sjunker (Bolman & Deal 2012).

Genom vertikal samordning kontrolleras medarbetarna på de lägre nivåerna i en organisation av de högre instanserna. Dessa kontrolleras genom kontrollsystem, formell makt, regler och policy. Den formella makten går uppifrån och ner och fungerar bäst när de anställda accepterar chefens formella makt och de överordnade gör den legitim. Regler och policy bidrar till att begränsa handlingsfriheten för de anställda inom organisationen och skapar förutsägbarhet och enhetlighet. Dessa bidrar även till att situationer av samma typ hanteras på ett liknande sätt och begränsar då att personlig påverkan kommer i vägen för organisationens mål. Detta innebär att hanteringen av olika situationer där passande regel tillämpats blir självklar och nästintill automatisk (Bolman & Deal 2012).

Vertikal samordning kan vara svår att applicera på skolkuratorernas position och ger inte någon tydlig förklaring till deras roll i skolans splittrade och specialiserade organisationslandskap. Eftersom deras funktion är sammanlänkande och fungerar som en integreringsmekanism mellan olika enheter inom och utanför skolan blir det svårt att likställa den med makt, regler och policy. Skolkuratorernas arbete kräver stort handlingsutrymme och flexibilitet vilket vertikal samordning begränsar och blir på så

sätt inte relevant för vår undersökning. Detta är något vi kommer utveckla ytterligare och väcka frågor kring i analysen och slutdiskussionen.

Lateral samordning innebär mer flexibla och mindre formaliserade samordningsformer än de vertikala som bygger på maktbaserade regler och system. Lateral samordning är oftast effektivare än vertikal. Människors beteende blir i stor utsträckning opåverkat av förordningar, regler och system och därför har de laterala teknikerna utvecklats för att fylla det tomrum som uppstår när vertikala tekniker inte fungerar (Bolman & Deal 2012).

Det går inte att fastställa vilken struktur som är den rätta utan det beror på rådande omständigheter och organisationens mål, strategi, teknologi och omgivning. Organisationer som verkar inom enkla och stabila miljöer utvecklar mindre komplexa strukturer och i sin samordning av arbetsinsatserna förlitar de sig främst på förelagd makt, regler och strategier, alltså vertikal samordning. Medan organisationer som verkar inom snabbt föränderliga, turbulenta och oförutsägbara miljöer är i behov av mer komplexa och flexibla strukturer (Bolman & Deal 2012). Mer komplicerade arbetsuppgifter kräver alltså mer komplexa strukturer, vilket kortfattat innebär mer flexibla roller, ömsesidiga beroenden och samordning via laterala relationer och ömsesidig återkoppling (Ibid.).

Skolan är en organisation som är i behov av lateral samordning då den är under ständig förändring, har en turbulent och oförutsägbar miljö (Berg 2003). I samband med att en organisation blir mer komplex ökar behovet av lateral kommunikation vilket innebär en samordningsform där individerna kommunicerar direkt ansikte mot ansikte. Specificerade arbetsgrupper uppstår i takt med att nya problem uppkommer och kräver ett samarbete mellan olika professioner och myndigheter med olika kompetenser (Bolman & Deal 2012). I samarbetet mellan olika professioner och myndigheter är det viktigt med en samordnare. Den samordnande rollen innebär att genom påverkan och förhandling få andra enheter att integrera sina insatser och stödja och effektivisera det arbete som utförs. Den samordnande rollen innebär även att vara gränsöverskridande och diplomatisk genom att kunna hantera olika specialområden (Ibid.). Detta kommer vi kritiskt analysera i analysdelen och slutdiskussionen, då vi

diskuterar skolkuratorernas upplevelser av sin roll då de samverkar med andra professioner inom och utanför skolan kring självskadande ungdomar .

4.2 Human element teorin

Human element teorin bygger på metoder för att acceptera sig själv och öka sin självkänedom. Genom att individen får ökad självkänedom och tror på sig själv blir relationen till medarbetarna öppnare och uppriktigare och skapar förutsättningar för ett mer produktivt arbete. Låg självkänedom leder till dåliga attityder och hindrar förutsättningarna för ett gott samarbete (Schutz 2004). Inom Human element teorin är det viktigt att förstå de tre centrala dimensionerna; tillhörighet, kontroll och öppenhet, som teorin innefattar. Detta för att förstå hur relationer mellan individer och vår självuppfattning fungerar och hur dessa samspelar (Ibid.).

Begreppet tillhörighet innebär att individen strävar efter att få uppmärksamhet, känna tillhörighet och att vara unik i relationer till andra människor. Det är viktigt för individen att få bekräftelse av sin omgivning, t ex sina kollegor och chefer för att känna delaktighet. På så sätt ökar individens arbetsmoral vilket gynnar grupprocessen (Schutz 2004).

Den andra dimensionen innefattar begreppet kontroll, vilket handlar om hur en individ förhåller sig till makt och inflytande. Både gentemot andra individer och vilken makt individen själv vill ha inom en grupp eller organisation. En viktig aspekt av kontrollbeteendet är upplevelsen av att känna eller inte känna sig kompetent. Kompetens innefattar att kunna ta itu med problem, hantera det ansvar man blir tilldelad, fatta beslut och vara självständig i sitt arbete (Schutz 2004).

Den tredje dimensionen är öppenhet, som fokuserar på relationer och är avgörande för hur relationer utvecklas mellan individer och inom grupper. När en individ har god självkänedom är det enklare att vara öppen mot andra människor, vilket underlättar samverkan inom en grupp. Öppenhet inom en grupp eller organisation leder till ökad effektivitet och produktivitet (Schutz 2004).

Dessa tre dimensioner utgör grunden för att en grupp ska utvecklas och vara funktionell. Tillhörigheten i gruppen bestäms av medlemmarna, vilka även upprättar gränser för att markera vilka som tillhör gruppen och vilka som står utanför. Kontrollfrågor används för att förtydliga roller och fördela makten inom en grupp eller organisation. Därefter får gruppen besluta om huruvida de ska arbeta som en öppen grupp där man visar känslor gentemot varandra eller om gruppmedlemmarna ska vara mer slutna och begränsade gentemot varandra. Ett viktigt begrepp i Human element teorin är självuppfattning eftersom det utgör grunden för självkänedom och fungerar som ett verktyg för att styra sina beteenden och känslor vilket är en viktig del i arbetet i grupp (Schutz 2004).

Denna teori hjälper oss att förklara samverkan mellan skolkuratorerna och andra professioner och vad som påverkar relationerna och utgör förutsättningarna för ett gott samarbete. Eftersom samverkan är en viktig del av vår undersökning är Human element teorin relevant för att förklara hur samverkan och relationer påverkar enskilda individer inom en organisation. Schutz (2007) menar att begreppet öppenhet är relevant då det är avgörande för hur samverkan fungerar mellan individer och grupper. Begreppet tillhörighet betonar vikten av att skolkuratorerna får bekräftelse av sina kollegor och chefer för att känna tillhörighet till skolan där andra professioner är mer etablerade. Detta gynnar även samverkan med de andra professionerna på skolan (Ibid.). Enligt Wester (2005) är skolkuratorerna ensamma i sin profession på skolan och utformar till stor del sitt arbetssätt själva. Därför är begreppet kontroll relevant för vår undersökning för att beskriva hur skolkuratorer förhåller sig till makt och att kunna hantera det ansvar de blir tilldelade och på så sätt känna sig betydelsefulla och kompetenta i sitt arbete (Schutz 2007). Dessa tre dimensioner ger oss en ökad förståelse kring skolkuratorers samverkan inom och utanför skolan och vad som gör deras samverkan funktionell.

5. Resultat och analys

Inledningsvis presenteras de personer som har intervjuats i samband med undersökningen. Därefter delas analysen in efter de teman (skolkuratorns roll och position på skolan, självskadebeteende, förhållningssätt och bemötande gentemot

självskadande ungdomar och samverkan inom och utanför skolan) som behandlar uppsatsens syfte och vi besvarar frågeställningarna efter ordningsföljden i avsnitt 1.2. Det vi kommit fram till i intervjuerna förklaras sedan med hjälp av de teoretiska utgångspunkterna vi presenterat i kapitlet ovan samt med den tidigare forskning vi presenterat i avsnitt 2.

5.1 Presentation av de intervjuade

Skolkurator 1 - En kvinnlig skolkurator som har arbetat med ungdomar i olika åldrar på en högstadieskola i en liten kommun. Hon har jobbat som skolkurator i tjugotre år och har mycket erfarenhet av att arbeta inom skolan.

Skolkurator 2 - En manlig skolkurator som har arbetat inom skolan sedan sin socionomexamen i fyra år. Arbetar på en högstadieskola inom en stor kommun.

Skolkurator 3 - En kvinnlig skolkurator som arbetar inom en gymnasieskola i en stor kommun och har arbetat som skolkurator på ett gymnasium i sex år.

Skolkurator 4 - En manlig skolkurator som har arbetat som skolkurator i tretton år på en högstadieskola i en liten kommun. Han har mycket erfarenhet av annat socialt arbete innan han blev skolkurator.

Skolkurator 5 - En manlig skolkurator som arbetar med ungdomar i åldrarna 15-20 på en gymnasieskola i en stor kommun. Han har nyligen börjat arbeta som skolkurator och har ingen tidigare erfarenhet av att arbeta inom skolan.

Skolkurator 6 - En kvinnlig skolkurator som arbetar på en högstadieskola i en liten kommun och har arbetat som skolkurator sedan sin socionomexamen. Hon har mycket erfarenhet av att arbeta inom skolan och har arbetat som skolkurator i tio år.

Skolkurator 7 - En kvinnlig skolkurator som arbetar på två olika högstadieskolor inom en liten och en stor kommun. Hon har mycket erfarenhet av att arbeta inom skolan.

5.2 Skolkuratorernas roll i samverkan med andra professioner inom och utanför skolan

Skolkuratorer arbetar i ett organisationslandskap där andra mer etablerade professioner är verksamma och där deras synsätt är det rådande. Utöver samarbete inom skolan med lärare, skolsköterska, skolpsykolog och rektorer, har skolkuratoren kontakt och samverkar med instanser utanför skolan som till exempel socialtjänsten, BUP och polis (Wester 2005). Både i intern och extern samordning sker skolkuratorernas samverkan med de andra professionerna och myndigheterna på en lateral nivå med formella och informella möten där samordningsformerna är flexibla (Bolman & Deal 2012).

Andra dagar har jag kanske EHT möte, det är elevhälsoteamet som träffas. Då är det jag och skolsköterskan, biträdande rektor, studie och yrkesvägledare och specialpedagog som sitter ned. Jag jobbar i två team där vi diskuterar elever som kanske behöver mer stöd och hjälp på något sätt i skolsituationen.

(SKU - 3)

Jag har kontakt med socialtjänsten och BUP och andra instanser. Externa aktörer är väl socialtjänsten som skulle vara närmaste instans jag samarbetar med eller andra kuratorer på andra skolor. Sedan har vi SSP – möte, det är då socialtjänst, skola, polis, alla i stadsdelen sitter tillsammans.

(SKU - 2)

5.2.1 Samverkan inom skolan

När skolkuratorerna samverkar inom skolan sker det oftast i elevhälsoteamet där rektor eller biträdande rektor, specialpedagog, skolsköterska, skolpsykolog, studie och yrkesvägledare träffas cirka en gång i veckan. I dessa möten tas nya elevärenden upp, ansvar fördelas och uppföljningar görs (Wester 2005). Enligt Backlund (2007) sker där planering och prioritering av förebyggande och övergripande arbete och de jobbar utifrån ett system som är format efter de olika arbetskompetenserna. Skolkuratorerna menar att eftersom de är ensamma om sin profession på skolan blir det ännu viktigare

att hålla fast vid sitt synsätt och sina kunskaper. Det blir därför viktigt att kunna förmedla dessa vidare till elevhälsoteamet och involvera ungdomens föräldrar om det är aktuellt. I dessa möten är det viktigt för skolkuratorerna att göra sig hörda och få förståelse för deras arbete från de andra professionerna (Ibid.).

På en skola är det ju ganska svårt också för det är liksom pedagogernas arena på något sätt och man är väldigt ensam. Så det är en ganska fin balansgång för hur man ska föra fram sitt perspektiv och så.

(SKU - 6)

Jag tror att det är viktigare här på skolan än någon annanstans speciellt när det är en större arbetsgrupp. Speciellt högstadiets arbetslag, de är helt inne i betygssystemet och matriser och LPP och allt vad det heter. Då är det jätteviktigt att jag står fast vid mitt perspektiv och hur jag ser på saker och ting.

(SKU - 2)

Backlund (2007) menar att det kan vara svårt då skolkuratorernas synsätt skiljer sig från det synsätt som de andra professionerna på skolan är vana vid. Skolkuratorerna måste göra sig hörda för att de ska kunna förmedla helhetsbilden kring eleverna och deras psykosociala problematik till de andra professionerna inom elevhälsan. Här har skolkuratorerna en integrerande roll som sammanlänkar de olika professionernas arbete kring eleverna som är i behov av stöd (Ibid.). De skolkuratorer vi har intervjuat liknar sin integrerande roll vid att vara spindeln i nätet.

Oftast är jag nog lite spindeln i nätet, den som samordnar och som håller koll på det mesta och det gäller nog överhuvudtaget på skolan för jag har nog väldigt mycket koll på det mesta. Eftersom det här är en liten skola så har rektorn också bra koll. Men det är oftast jag som sitter inne på den mesta informationen, den delikata informationen om eleverna eller familjerna.

(SKU- 7)

Tillsammans med skolsköterskan är ju vi de enda med en annan insyn i hur vissa elever har det. Många lärare har sitt ämne och vill att eleverna ska göra så bra som

möjligt där men ser inte helhetsbilden och vet inte att ibland skolkar eleverna av en anledning.

(SKU - 2)

5.2.2 Samverkan utanför skolan

Skolkuratorerna vi har intervjuat menar att deras samverkan med myndigheter utanför skolan sker oftast i samband med anmälan till socialtjänsten, eller i kontakt med BUP. De upplever att samarbetet med BUP kan se lite olika ut då en del av kuratorerna väljer att avbryta kontakten med BUP efter att eleven påbörjat behandling medan andra har en fortsatt kontakt med BUP. En del av skolkuratorerna kontakter BUP själva och skriver remiss om föräldrarna inte är tillräckligt motiverade att ta kontakt. Samtidigt som andra har mindre kontakt med BUP och motiverar istället föräldrar att själva ta kontakten. Backlund (2007) poängterar att skolkuratorerna har ansvaret för att involvera och informera föräldrarna om deras barns problematik och få dem att ta kontakt med andra myndigheter som är aktuella för ungdomen.

Det kan vara det att vara kontakten kvar på skolan, så jag är lite spindeln där. Jag brukar ringa upp BUP om jag har fått okej från eleven och jag vet att hon har kontakt med er, hon är deprimerad och går hos er och medicinerar hos er, men om det är något som vi i skolan behöver tänka på så kan ni höra av er till mig, att ha ett utbyte, ja det är bra, då vet vi vem vi ska kontakta. Så det är lite mer spindeln i nätet. Vi kan prata båda språken förhoppningsvis, både BUP-språket och skolspråket.

(SKU- 3)

Skolkuratorerna vi har intervjuat samverkar även utanför skolan i samverkansmöten mellan skola, polis och socialtjänst där de träffas och öppet diskutera kring ungdomar som är aktuella för samtliga myndigheter. En del av de intervjuade skolkuratorerna menar att i dessa möten är alla deltagarna medvetna om att det finns ett behov av att överskrida gränserna kring sekretess. De anser att detta är viktigt för att öppet kunna prata om varje myndighets kontakt med ungdomen och på så sätt kunna hjälpa ungdomen på bästa sätt. Enligt Backlund (2007) och de kuratorer vi intervjuat har skolkuratorerna även i extern samverkan en medlande och integrerande roll som har

förståelse för både eleverna och myndigheterna och är ansvarig för att ta eleven vidare till rätt hjälp utanför skolan om den är i behov av det.

Vi har något som kallas ungdomsmöte, SSP, där det är representant från socialtjänst, någon av oss socionom i skola, fältgruppen och polis. Vi diskuterar kanske drogläget i byn, vad som är på gång inför lov och sådär. Och min roll där är ju lite svår för man har ju sin sekretess också men om man inte säger något så är det inte lönt att ens ha ett möte.

(SKU - 6)

5.2.3 Skolkuratorns funktion i samverkan inom och utanför skolan

Skolkuratorerna beskriver sin funktion i samverkan inom och utanför skolan som den som medlar, är spindeln i nätet och bidrar med det holistiska synsättet kring ungdomens problematik. De menar även att en viktig del av deras yrke är att förmedla en helhetsbild kring ungdomarnas situation till de andra professionerna inom och utanför skolan och öka deras förståelse för ungdomarnas psykosociala problematik.

Hade jag varit lärare så hade jag haft vissa kriterier, de har ju kriterier som de måste göra och de ska försöka få med alla elever på tåget och kan de inte, ja då blir det svårt men därför är det bra med andra instanser och andra som kan se den här helhetsbilden som kan förmedla det vidare till ledningen för att pedagogerna ser ju sitt bekymmer och sen kan jag berätta för den att ja men det här är en anledning så får de mer förståelse.

(SKU - 5)

Skolkuratorernas roll i samverkan med andra professioner och myndigheter fungerar som en integreringsmekanism mellan separata enheter. Kuratorn fyller en viktig funktion då de i samverkan inom och utanför skolan är den individ som har förståelse för eleverna, skolans värld och de externa myndigheternas arbete och har på så sätt en sammanlänkande roll (Backlund 2007). Enligt det strukturella perspektivet är det viktigt att det finns en samordnande länk i samverkan mellan olika professioner och

myndigheter som har olika kompetenser. Detta för att underlätta den laterala kommunikationen mellan individer och organisationer med komplexa arbetsuppgifter (Bolman & Deal 2012).

Mitt jobb är ju att bygga broar mellan eleven och andra myndigheter också och det kan ju inte alltid bara vara på mitt sätt, även om jag tycker någonting så får jag prova att sälja in det och går det inte så får jag ju lyssna och jag får anta att alla dem som jobbar inom den myndighet som jag tar kontakt med, gör det för att de tycker att det är intressant och för att de vill hjälpa.

(SKU - 5)

De skolkuratorer vi intervjuat har beskrivit sin roll i samverkan inom och utanför skolan som den medlande och diplomatiska individen som fungerar som spindeln i nätet. Genom kuratorernas kunskap om andra myndigheters arbete och elevernas behov kan de genom att arbeta gränsöverskridande förhandla med och påverka de andra professionerna (Backlund 2007). På så sätt integreras separata enheter vilket underlättar och effektiviserar samverkan i arbetet kring eleverna som är i behov av stöd och hjälp. Därför fyller skolkuratoren en viktig funktion i samverkan med olika myndigheter och professioner i ett fragmenterat organisationslandskap där det gemensamma målet är elevernas välmående och skolgång (Bolman & Deal 2012).

En sådan roll som jag har när man är på skolan men inte riktigt tillhör skolan blir man väldigt diplomatisk, man går en balansgång och känner av för att inte trampa någon på tårna och man försöker bekräfta mycket. Det är viktigt att vara diplomatisk och tydlig gentemot lärarna som är en annan yrkeskår med ett annat uppdrag på skolan.

(SKU- 1)

5.2.4 Utmaningar i intern och extern samverkan

Skolkuratorerna vi har intervjuat upplever att det finns svårigheter med att samverka med andra professioner på skolan. När de samverkar inom skolan känner de att de inte har en tydlig yrkesidentitet i relation till de andra mer etablerade professionerna som till exempel lärarna. Eftersom lärare utgör den största yrkesgruppen på skolan och

pedagogiken är det mest etablerade synsättet, blir det svårt för kuratorerna som är ensamma i sin profession på skolan att göra sig hörda. Detta innebär att kuratorerna behöver anstränga sig mer för att göra sig hörda och för att få förståelse för deras arbete och deras synsätt (Backlund 2007).

Är det så att om man sitter på ett möte så sitter där en syo, rektor, lärare, mentor så tänker alla på schema och sådär och jag kanske hör någonting annat. Jag måste ju sälja in mina tankar fyra eller fem gånger mer än någon annan.

(SKU- 5)

Kuratorernas arbete är även mer fritt än lärarnas vilket innebär att de själva i stor utsträckning väljer hur de ska lägga upp sitt arbete. Därför kan det vara svårt för de andra professionerna på skolan att förstå skolkuratorn. De skolkuratorer vi har intervjuat menar att förståelsen för deras arbete och samarbetet med andra professioner inom skolan beror på hur relationerna mellan dem och övrig personal ser ut, hur länge kuratorn har jobbat på skolan och hur kuratorn väljer att arbeta.

Skolmiljön är ju speciell, den är sin egen bubbla och sin egen värld och syftet med skolan är att lära ut kunskaper och ha full måluppfyllelse och alla lärare är väldigt inriktade på att alla elever ska nå a eller b eller klara betygen i alla fall. Min roll är där lite svårare för att försöka få de att inse att alla inte har samma förutsättningar för att få bra betyg, det kan vara de som har det jobbigt hemma på ett eller annat sätt som kanske inte prioriterar skolan oh läxorna i första hand och det måste man alltid vara medveten om.

(SKU - 2)

I samverkan med andra myndigheter utanför skolan upplever skolkuratorerna oftast att deras roll är tydligare och att det finns en medvetenhet om vilken funktion kuratorn fyller. I kontakten med andra myndigheter blir kuratorns roll mer konkret. Gäller det en anmälan kontaktar kuratorn socialtjänsten, gäller det ungdomspsykiatri tar kuratorn kontakt med BUP eller hänvisar föräldrarna dit. Kuratorns roll blir här att underlätta övergången till andra myndigheter. Dock förekommer det att andra myndigheter saknar förståelse för skolans värld och kuratorns funktion inom denna. Enligt Backlund (2007) innebär det att skolkuratorns position blir klämd mellan

myndigheternas förväntningar och skolans förväntningar. Det blir här tydligt att skolkuratorerna påverkas av den verksamhet de arbetar inom och att samma sak gäller för individerna på de andra myndigheterna. Trots att de har samma utbildning präglas de av de normer och värderingar som finns på deras arbetsplats (Ibid.).

När jag samarbetar med andra myndigheter utanför, då handlar det kanske om BUP, socialtjänst och polis och där tror jag vi är tydliga med vilka vi är och vilken roll vi har.

(SKU - 3)

Innan hade jag en chef från socialtjänsten och där jobbar man på ett annat sätt som kanske inte har förståelse för hur man jobbar på en skola. För även om ett ärende kommer till socialtjänsten och ibland blir det åtgärder och ibland tackar föräldrarna ja och ibland nej så är det alltid så att vi alltid sitter med problemet och när det gäller eleverna så är dem ju här, vi har dem i knäet och då blir man inte riktigt av med problemet.

(SKU - 1)

Utmaningen i intern och extern samverkan är att olika yrkesgrupper inom skolan och andra myndigheter tenderar att prioritera egna mål och uppgifter istället för att se till det gemensamma uppdraget. Eftersom skolan är en fragmenterad organisation där olika väl etablerade yrkesgrupper arbetar kan det ibland bli svårt för skolkuratorerna att samverka kring ungdomarna. Även om det finns gemensamma mål i samverkan kring elevernas välmående så blir det en utmaning att få de olika yrkesgrupperna att arbeta efter dessa utan att endast fokusera på sina egna mål. Bolman och Deal (2012) menar att det är i sådana här situationer den samordnande länken är viktig för att få samverkan att fungera. Skolkuratorernas arbetsuppgifter kan tendera att fylla en sammanlänkande funktion i samverkan inom och utanför skolan.

Som kurator har jag helhetssynen kring eleverna, är den som känner eleverna och man är en del i deras vardag ofta. Jag fungerar som den sammankallande länken, som i lotsmötet BUP kallade till igår när det gällde en elev. Då känner man ett stort ansvar för eleven, jag att jag känner mig som spindeln i nätet.

(SKU - 4)

5.3 Skolkuratorers betydelse för ungdomar med självskadebeteende

Skolkuratorerna vi intervjuat upplever att deras roll är att vara den samordnande länken mellan skola, elev och andra myndigheter. I detta avsnitt kommer vi vidare belysa vilken betydelse skolkuratorers yrkesroll har i arbetet med självskadande ungdomar för att tydliggöra deras komplexa roll i intern och extern samverkan. Frågeställningen som besvaras är: ”Vilken betydelse har skolkuratorernas roll för arbetet med självskadande ungdomar?”.

Skolkuratorerna som vi intervjuat har bland annat beskrivit hur det är att arbeta inom skolan där lärare är en majoritet och den mest etablerade professionen. I skolan är lärarna ansvariga för att hålla i undervisningen och att eleverna ska klara sina betyg. I sitt arbete fokuserar därför lärarna på att sköta undervisningen för att nå de konkreta mål och arbetsuppgifter som finns (Bremberg 2004). Detta kan innebära att de går miste om förhållanden som inte hör till deras specialisering (Jacobsen & Thorsvik, 2008, Bolman & Deal 2012). Inom skolan skulle det kunna handla om att en elevs ohälsa inte uppmärksammas av lärare då de inte har de rätta verktygen för att kunna kartlägga ungdomens problematik. Enligt Jacobsen och Thorsvik (2008) kan specialisering innebära att man väljer att enbart se det som anses vara viktigt för en själv och går miste om förmågan att se andra viktiga perspektiv som kan vara avgörande för att organisationen ska kunna nå sina övergripande mål.

För de saker jag kan tycka är självklara att tänka på, det tänker man ju inte alltid på om man har en annan profession och då blir ju min uppgift att peka på om en elev är jättetrött eller bara strular, att försöka jobba på att få tillåtelse att berätta lite för att de ska förstå att här finns en problematik som gör att det blir såhär.

Att ge förklaringsmodeller till varför saker är som de är och mitt mål är ju att jobba för eleven.

(SKU - 2)

Bremberg (2004) skriver i boken Elevhälsans teori och praktik, att lärare till viss del identifierar problem bland elever men i mindre utsträckning än eleverna själva. De problem de uppmärksammar är främst utagerande beteenden. Å andra sidan upplevde

eleverna själva att de i större utsträckning led av att känna sig ängsliga och tysta vilket lärarna sällan uppmärksammade (Ibid.). Eftersom olika yrkeskategorier och elever har olika syn på elevers hälsoproblem kan det för skolkuratorer vara rimligt att göra en skillnad mellan dessa besök. Till exempel om en lärare vill att en elev ska prata med kuratorn är situationen ofta komplex eftersom man då kan anta att eleven själv inte har velat ta kontakt och då kan räkna med att lärare och elev har olika syn på elevens hälsosituation. Däremot om eleven själv söker hjälp hos kuratorn är situationen lättare då eleven redan har definierat sitt problem (Ibid.). Bolman och Deal (2012) poängterar att en individs problemlösning utformas efter dess specialisering. Vilket skulle kunna innebära att en lärare använder sina pedagogiska kunskaper på ett problem som behöver ses ur ett annat perspektiv och utifrån en annan kompetens.

Det beror på om det är individen själv som vill komma, om det är lärare eller ledningen som skickar hit eleven eller om det är föräldrar som vill att jag tar kontakt. Det kan se annorlunda ut, för att vissa samtal kan vara väldigt svåra att nå eleven. Det beror ju på frivillighet, vill du inte komma hit, vill du inte prata, känner du att du inte har något du vill snacka om, då måste man vara lite finkänslig för att hitta in, så det kan se lite annorlunda ut från gång till gång.

(SKU - 4)

De problem som lärarna uppmärksammar hos elever är som tidigare nämnt främst utagerande beteenden samtidigt som elever själva upplever att de i större utsträckning lider av att känna sig ängsliga och tysta vilket lärarna sällan observerar (Bremberg, 2004). Detta visar på skolkuratorns viktiga roll på skolan som den som uppmärksammar problem hos eleverna som de andra professionerna inte har verktyg till att göra. Ett exempel är i fall med självskadande ungdomar, då skolkuratorerna oftast är den första instansen som möter dessa. Det är inte möjligt för en skolkurator att ge en självskadande elev behandling men har ändå de rätta verktygen för att ge eleven det stöd som den är i behov av och för att kunna slussa ungdomen vidare till annan mer specialiserad hjälp (Chris Simpson, Stephen A. Armstrong, Lisa Couch, and Samuel K. Bore 2010). Enligt Walsh (2006) är självskadebeteende ett beteende som en avsiktlig, självförvållande mindre allvarlig form av kroppsskada på den egna kroppen. De skolkuratorer vi har intervjuat menar även att de flesta ungdomar de har

varit i kontakt med självskadar till följd av en inre smärta och ångest som behöver dämpas genom att skada sig själv.

Självskada, det är att man gör sig själv illa, alltså genom att skära sig, framförallt är det självskadebeteende tycker jag, det är för att få koncentration på något annat eller en flykt från verkligheten. Tänk dig att du sover och har en jättejobbig mardröm och sen när du vaknar och inser att det bara var en dröm". Så beskrev en elev känslan av när hon precis hade skurit sig, som en lättnad som bedövar liksom.

(SKU- 6)

Självskadebeteende är alltså ett introvert problem där skolkuratoren spelar en avgörande roll för att uppmärksamma problematiken och för att ungdomen ska kunna få hjälp (Backlund 2007). Eftersom skolkuratoren även har de rätta verktygen för att kunna slussa ungdomen vidare till andra instanser som kan erbjuda specialiserad hjälp blir kuratorns roll viktig. Skolkuratoren får en medlande roll mellan elev, annan myndighet och föräldrar, vilket underlättar för ungdomen att få den hjälp som den är i behov av. Skolkuratorns sammanlänkande roll mellan ungdomen och experthjälpen blir här tydlig och avgörande för eleven hälsa (Susan Roberts- Dobie & Rebecca J. Donatelle 2007).

De som har ett självskadebeteende är oftast dem som inte gärna vill komma och prata om det i första hand, det är sällan de kommer in till dig och säger, "du, jag har gjort det här", utan man får reda på det under andra omständigheter. Man kan kanske ana att någonting försiggår.

(SKU- 2)

Många gånger om en elev säger att den mår dåligt eller skadar sig själv så brukar jag ringa föräldrarna och uppmana de att ta kontakt med BUP själva. Men jag skriver ibland remiss för det kan hjälpa.

(SKU - 7)

5.4 Erfarenhetens betydelse för skolkuratorers yrkesroll

Skolkuratorerna har beskrivit sitt arbete som öppet för tolkning, trots att det finns kriterier som ska uppfyllas finns det inga tydliga riktlinjer för hur dessa ska uppnås och hur arbetet ska genomföras. Enligt Backlund (2007) innebär detta att arbetet inte alltid har tydliga gränser gentemot andra yrkesgrupper eftersom skolkuratorernas arbetsuppgifter inte har en tydlig egen teknologi. Skolkuratorerna upplever sitt arbete som individinriktat eftersom det måste anpassas efter elevernas olika behov. Detta innebär att de ställs inför helt skilda problematiker där skolkuratorerna måste kunna fatta beslut och göra svåra överväganden utifrån vad som är bäst för den enskilda eleven. Skolkuratorerna anser sig i slutändan vara ensamma om sina beslut vilket understryker att de bär på ett stort ansvar. Enligt de intervjuade blir det enklare att hantera detta ansvar om de har tidigare erfarenhet av socialt arbete. Erfarenheten leder till att de känner sig trygga i sin yrkesroll och klarar av att fatta viktiga beslut. Detta bekräftar Schutz (2004) i sin Human element teori kring kontroll. Han menar att det är viktigt för en individ att kunna hantera det ansvar den blir tilldelad för att känna att man tillför något betydelsefullt i arbetet och känner sig kompetent.

Kuratorsrollen är väldigt öppen, öppen till tolkning kan man säga, du har vissa kriterier du måste fylla men sen hur du gör och vad du gör och vad du vill göra därtill det är helt upp till dig. Man fyller tiden med lite vad man vill.

(SKU - 2)

Enligt Human element teorin är det viktigt att ha hög självkänedom vilket innebär att individen är medveten om vem man är, vilken roll man har i olika sammanhang och hur man uppfattar sin verklighet. Hög självkänedom innebär att rollen blir tydligare i förhållande till andra och på så sätt underlättar arbetet inom en organisation och effektiviserar både det enskilda arbetet och arbetet i grupp (Schutz 2004).

En individs självkänedom grundar sig i erfarenheter och hur individen accepterar och förhåller sig till dessa. Förhåller sig individen negativt till sina erfarenheter och inte accepterar dessa riskerar individen att agera på ett destruktivt sätt som innebär ineffektivitet och minskad produktivitet i arbetet. Är individen istället öppen inför sina erfarenheter och accepterar dem skapas hög känsla av kompetens, betydelsefullhet och underlättar då individens arbete (Ibid.). Därför kan det som

skolkuratorerna har berättat om vikten av att ha erfarenhet av tidigare socialt arbete vara en förutsättning för att få god självkänedom och på så sätt bli tydligare i sin yrkesroll.

Kuratorsrollen är inte jätte tydlig, den är mycket vad man gör den till så jag tror det beror väldigt mycket på vem man pratar med hur tydlig den är.

Så jag tror att det beror lite på vilka sammanhang man är i, hur mycket man markerar rollen.

(SKU - 1)

Det är ändå jag som sitter på mitt rum själv, även om jag kan bolla med mina kolleger så är det ändå jag som får ta beslutet om det är läge för en anmälan eller inte. Därför tycker jag det är bra att man har skaffat sig erfarenhet innan man börjar arbeta som skolkurator eftersom du har många tuffa beslut du ska ta. Och det gör man ganska mycket själv. Så jag skulle inte säga att det är en fördel att vara själv men det är en fördel att ha jobbat innan man hamnar i denna roll.

(SKU - 3)

5.4.1 Betydelsen av att känna tillhörighet till skolan

Skolkuratorerna anser att det är viktigt att vara synliga för eleverna på skolan för att kunna bygga relationer för att skapa förtroende och minska tröskeln för eleven att ta kontakt med kuratorn. För att visa sig synliga för eleverna arbetar skolkuratorerna med öppen dörr, presenterar sig för alla klasser i början av terminen och rör sig ute bland eleverna.

Jag har alltid dörren öppen när jag är ledig så eleverna alltid kan komma in, det behöver inte bli så komplicerat. Jag äter även ofta i matsalen, inte alltid med elever men att man är en person som rör sig runt i skolan.

(SKU - 1)

När vi var ute på skolorna och gjorde intervjuer såg vi ett samband kring var skolkuratorernas rum var positionerade. På samtliga skolor var rummen placerade på platser där många elever rör sig vilket gör skolkuratorerna mer tillgängliga för

eleverna. En del hade sina rum i närheten av matsalen, andra i anslutning till cafeteria och fritids. Dessutom är det vanligt att kuratorerna rör sig ute bland eleverna på skolan för att vara synliga och visa vem de är och avdramatisera den stigmatiserande rollen som kuratorn kan få om den endast sitter bakom en stängd dörr. Det är även viktigt för att visa att de är en del av skolan och för att minska tröskeln till att våga ta kontakt med kuratorn. Skolkuratorerna tyckte att det var viktigt att sälja in sig hos eleverna vilket de bland annat gjorde genom att vid terminsstart presentera sig för varje ny klass och en del valde att ha ett introducerande samtal med varje ny elev på skolan. Genom att vara synliga och tillgängliga för eleverna blir skolkuratorerna även en del av skolan. Detta innebär att kuratorerna får bekräftelse och känner delaktighet vilket leder till ökad arbetsmoral och gynnar arbetet inom organisationen (Schutz 2004).

Ju mer involverad man är i eleverna och lär känna dem, ju mer blir man inkopplad i saker och ju mer förtroende får man.

(SKU - 2)

Det är även viktigt för kuratorerna att arbeta nära sina kollegor och chefer genom att vara tillgängliga för de andra professionerna i bland annat möten och arbete i elevhälsoteam. Detta innebär att skolkuratorerna känner sig delaktiga och får bekräftelse från de andra professionerna vilket är viktigt för att känna tillhörighet till arbetet inom organisationen (Schutz 2004). Eftersom det finns andra professioner på skolan som inte tillhör den pedagogiska yrkesgruppen, som till exempel skolsköterska, minskar känslan för skolkuratorerna av att vara ensamma i sin profession. Skolkuratorerna vi har intervjuat känner sig delaktiga inom skolan och att de får gehör för sitt synsätt. Samtidigt behöver de sälja in sina tankar mer än de andra professionerna behöver. Som vi tog upp ovan så påverkar tidigare erfarenhet av socialt arbete och hur länge skolkuratorerna har arbetat på skolan, i vilken utsträckning de får förståelse för sitt arbete. Desto mer erfarenhet, ju lättare blir det för skolkuratorerna att tydliggöra sin yrkesroll på skolan.

Jag känner mig som en del av skolan, jag brukar säga att jag känner mig adopterad av skolan och accepterad.

(SKU - 4)

Jag känner mig inte ensam, jag gillar det här med att jobba med olika yrkesgrupper, med skolsköterskan och med studie och yrkesvägledaren. Det faktum att vi är flera olika yrkesgrupper gör att vi får mer helhetssyn.

(SKU - 1)

6. Slutdiskussion

I detta avsnitt kommer vi först redogöra för det strukturella perspektivets förtjänster och begränsningar för vår analys. Därefter kommer vi att föra en slutdiskussion och redogöra för de resultat vi har kommit fram till i vår undersökning.

6.1 Teorins förtjänster och begränsningar

En viktig del av att välja teori för att beskriva empirin, är att vara medveten om teorins fördelar, men även begränsningar. Därför tas det i detta stycke upp varför det strukturella perspektivet delvis är svårt att applicera på vår undersökning och dess förtjänster och begränsningar.

Det strukturella perspektivet grundas i hur väl definierade och uppfattade roller och relationer är, samt hur väl avpassad samordningen av dem är. Detta blir avgörande för hur väl en organisation fungerar och presterar (Bolman & Deal 2012). Detta är applicerbart på alla olika former av organisationer såsom familjer, sjukhus, privata företag och offentliga myndigheter. Det strukturella perspektivet är därför relevant för vår studie då det kan tillämpas på alla olika slags organisationer och ger förklaringar till hur roller, relationer och anpassad samverkan bland individer och grupper inom en organisation har betydelse för organisationens prestationer.

Däremot finns det delar av teorin som inte går att applicera på vårt insamlade material. Ett exempel på detta är vertikal samordning. Bolman & Deal (2012) skriver om vertikal samordning som en styrning som är top- down baserad, där de högre

instanserna kontrollerar de lägre nivåerna genom formell makt, regler och policy. Vertikal samordning fungerar väl för att styra organisationer med enkla arbetsuppgifter, där de anställda till exempel ska leverera samma koncept och service till alla kunder. De anställda styrs av regler och policy och arbetsuppgifterna är förhållandevis enkla (Ibid.). Vertikal samordning kan vara svår att applicera på skolkuratorernas position och ger inte någon tydlig förklaring till deras roll i skolans komplexa organisation. Skolkuratorernas arbete kräver stort handlingsutrymme och flexibilitet vilket vertikal samordning begränsar och blir därför inte relevant för vår undersökning.

I en skolkurators arbete finns brist på makt, regler, policy och deras arbete utformas till stor del av dem själva (Backlund 2007). För att beskriva skolkuratorers arbete är det mer relevant att använda lateral samordning som förklaringsmodell. Detta eftersom den laterala samordningen är mer flexibel och mindre formaliserad än den vertikala samordningen. Den laterala samordningen fokuserar på relationer till kollegor och klienter samt upplevelser av den egna rollen i relation till andra och vad som gör rollen tydlig. Lateral samordning används för att beskriva hur organisationer med mer komplexa arbetsuppgifter bör styras som till exempel skolan (Bolman & Deal 2012). Skolan är i behov av lateral samordning då den har en turbulent, oförutsägbar miljö och är under ständig förändring (Berg 2003).

Då individernas funktioner och relationer delvis är i fokus för vår undersökning kan vi inte applicera det strukturella perspektivets vertikala samordning på empirin. Den laterala samordningen fyller det tomrum som uppstår då vertikala tekniker inte är applicerbara (Bolman & Deal 2012). Den laterala samordningen förklarar vikten av samarbete mellan olika professioner och myndigheter. Det är viktigt med en samordnare som bör ha en roll som är gränsöverskridande och diplomatisk genom att kunna hantera olika specialistområden (Ibid.). Den laterala samordningen är därför applicerbar på vår undersökning kring skolkuratorers yrkesroll och samverkan.

6.2 Diskussion och resultat

De skolkuratorer vi har intervjuat har beskrivit sin roll i samverkan med andra professioner och myndigheter som spindeln i nätet eller medlaren mellan andra professioner, myndigheter och elever. Skolkuratorerna fyller en sammanlänkande funktion mellan dessa enskilda enheter och eleven, där skolkuratorernas roll blir viktig för att denna samverkan ska kunna fungera. Bolman och Deal (2012) understryker att det är viktigt för en organisations samverkan att det finns individer som samordnar och integrerar olika enheters insatser. Detta genom att agera gränsöverskridande, vara diplomatisk och ha förståelse för olika specialistområden och hur dessa kan samverka funktionellt. Detta innebär att skolkuratorerna måste ha förståelse för de andra myndigheternas arbete och samtidigt vara den som företräder eleven, ser en helhetsbild kring eleven och kan föra den kunskapen vidare till de andra myndigheterna och professionerna som skolkuratorerna samverkar med internt och externt.

Då skolkuratorerna är ensamma om sin kunskap och sitt synsätt på skolan, upplever intervjupersonerna att det blir viktigt att de håller fast vid sitt synsätt så att eleverna blir sedda ur en helhetsbild med fokus på deras välmående.

Backlund (2007) menar att en viktig del i skolkuratorernas arbete är att ha en integrerande roll mellan elev och myndighet och att leda eleverna till den hjälp de är i behov av utanför skolan. I vår analys har vi kommit fram till att det är viktigt med en samordnande länk i samverkan mellan professioner och myndigheter som har olika kompetens. Detta underlättar kommunikationen mellan skolkuratorerna och de andra professionerna och även att ta eleverna vidare till andra myndigheter de är i behov av stöd från. Bolman och Deal (2012) skriver att ju mer komplexa en organisations arbetsuppgifter är, desto större behov finns det av lateral samordning. Denna typ av samverkan är flexibel, består av formella möten och olika myndigheters samverkan blir här nödvändig. Skolkuratorns roll blir att vara den samordnande länken som beskrivits och är viktig för att skolans interna och externa samverkan kring eleverna ska fungera.

Skolkuratorerna vi intervjuade poängterade vikten av att vara tydliga kring sin roll på skolan gentemot de andra professionerna genom att tidigt avgränsa vad de gör och inte gör i sitt arbete. Skolkuratorerna upplever att de andra professionerna inte alltid har förståelse för vad skolkuratorerna gör. Skolkuratorerna upplevde även att de inte har en lika tydlig yrkesidentitet som de mer etablerade professionerna på skolan vilket ytterligare försvårar för de andra professionerna att förstå skolkuratorernas arbete. Backlund (2007) menar att det kan bero på att skolkuratorernas synsätt skiljer sig från det traditionella synsättet inom skolan och att skolkuratorerna därför behöver klargöra detta mer än någon annan profession på skolan. Hon styrker även att skolkuratorernas yrkesidentitet inte utgår från en egen teknologi och att det bidrar till att försvåra de andra professionernas förståelse för skolkuratorns arbete. Skolkuratorerna bekräftar detta och menar att de ofta behöver sälja in sina tankar och sitt synsätt mer än de andra professionerna.

Något som skolkuratorerna påpekade var att tidigare erfarenhet av socialt arbete var viktigt för att tydliggöra deras roll och underlättar för deras arbete inom skolan. Det upplevs som en klar fördel att ha tidigare erfarenhet av socialt arbete innan man ska arbeta som skolkurator och vara ensam i sin profession på skolan. De menade även att ha erfarenhet av att ha jobbat många år inom skolan gör deras roll tydligare. Desto längre de arbetat inom skolan och byggt relationer till de andra professionerna, desto tydligare blev deras roll. Wester (2005) menar även att erfarenhet är en nyckel till att rollen som skolkurator blir tydligare i samarbetet med andra professioner inom och utanför skolan. I samarbetet med myndigheter utanför skolan upplever skolkuratorerna att deras roll är tydligare men att det kan uppstå misstolkningar av skolans värld och kuratorns roll inom denna. Detta kan bero på att de i grunden har samma utbildning men att verksamheten de arbetar inom påverkar deras synsätt och arbete. Detta kan innebära att en myndighet kan sakna förståelse för skolkuratorns roll i vissa sammanhang och att skolkuratoren då blir klämd mellan skolans och andra myndigheters förväntningar. Detta då de fungerar som den samordnande länken och ska kunna förstå och integrera både skola, myndighet och elev.

Bolman och Deal (2012) menar att den samordnande rollen genom att påverka och förhandla integrerar olika enheter och får dem att arbeta effektivt och samverka på bästa möjliga sätt. Därför är det ett stort ansvar skolkuratorerna har i samverkan med

olika enheter kring elever och se till att eleverna får den hjälp och det stöd de är i behov av. Detta upplever skolkuratorerna som en svår utmaning och de har olika syn på vad deras egen roll i detta är och de har olika tillvägagångssätt i samverkan med andra myndigheter.

Skolkuratorerna som vi intervjuade upplevde alla att deras arbete innefattar öppna arbetsuppgifter och ett fritt arbetssätt där de själva i stor utsträckning har möjlighet att välja hur de vill lägga upp sitt arbete. De upplever även att de själva kan påverka vilken typ av kurator de vill vara. Om de vill ha mycket samtal, arbeta med öppen dörr och vara synlig bland eleverna eller om de vill ha stängd dörr, låta eleverna hitta dit själva och inte vara synlig bland eleverna. Sammantaget var det viktigt för skolkuratorerna att röra sig ute bland eleverna, bygga relationer och vara den som eleverna kan bygga ett förtroende för och prata med på skolan. Backlund (2007) menar även att skolkuratorerna har ett öppet arbete där de kan bestämma över sitt arbete och att en stor del av deras tid läggs på att samtala med eleverna. Vilket innebär att de har ett stort ansvar för sitt arbete inom skolans specialiserade och splittrade organisation.

Skolkuratorerna upplevde trots att deras arbete är öppet för tolkning och utformning att de kan uppfylla de krav som ställs på deras arbete, ta sitt ansvar och fyller en viktig funktion inom elevhälsan. Skolkuratorerna anser att deras roll på skolan är att föra in det psykosociala, se helhetsbilden kring eleverna och se till att eleverna mår bra och är trygga i skolan, så att de kan klara av de krav som ställs på dem. För Skolkuratorerna innebär deras fria arbetssätt att de bör ha hög kontroll över sitt arbete. Enligt Schutz (2004) är en viktig del av begreppet kontroll att individen i fråga klarar av att hantera det ansvar den tilldelats. Detta skapar en känsla av att man är kompetent och tillför något viktigt till arbetet. Skolkuratorerna vi intervjuade ansåg att de kände sig som en viktig del i skolans multiprofessionella och splittrade organisationslandskap. Deras uppfattning om att vara spindeln i nätet och den som medlar och sammanlänkar olika separata enheter var central för uppfattningen av deras roll. Detta faktum belyser även vikten av skolkuratorns roll inom skolan och att skolkuratorerna fyller en viktig funktion på skolan för eleverna och för att samverkan kring eleverna ska fungera.

Den sammanlänkande rollen är även av betydelse för arbetet med självskadande ungdomar då skolkuratoren samordnar mellan eleven, skolan och andra myndigheter för att kunna föra ungdomen till rätt hjälp. Skolkuratorerna har här en avgörande roll för att underlätta kommunikationen mellan självskadande ungdomar och andra myndigheter och på så sätt minska tröskeln till hjälp för dessa ungdomar.

En viktig del i den funktion som skolkuratorerna fyller på skolan för självskadande ungdomar är att de har ett annat synsätt än till exempel lärarna som lätt kan gå miste om viktiga signaler och information angående denna typ av problematik. Lärarna tenderar att ha fokus på sådant som rör deras arbetsuppgifter, vilket gör skolkuratorerna viktiga för dessa ungdomar. Skolkuratorerna ser helhetsbilden, bakomliggande faktorer och har från sin utbildning den kunskap och kompetens som krävs för att bemöta självskadande ungdomar. Enligt Backlund (2007) uppmärksammar lärare oftast utåtagerande beteende hos eleverna och missar därmed elever med introvert problematik som inte är lika synliga utåt. Det blir här tydligt vilken viktig funktion skolkuratorernas arbete fyller då de har de rätta verktygen för att dels uppmärksamma, men även bemöta självskadande ungdomar och för att kunna föra eleven vidare till den hjälp den är i behov av. Skolkuratorerna blir den första instansen som kommer i kontakt med dessa ungdomar och spelar därför en viktig roll för deras hälsa. Självskadebeteende är ett exempel på en problematik som skolkuratorer är specialiserade på att uppmärksamma, bemöta och där skolkuratorerna spelar en avgörande roll för att ungdomen ska kunna få hjälp.

En viktig del av skolkuratorernas roll i förhållande till självskadande ungdomar är att uppmärksamma problematiken, att vara tillgängliga för dessa ungdomar, skapa en kontakt med självskadande elever och sänka tröskeln till annan mer specialiserad hjälp i form av andra myndigheter. Skolkuratorerna har en stor fördel i att fånga upp dessa ungdomar eftersom de rör sig ute bland eleverna, deras rum är ofta placerat där eleverna rör sig fritt vilket underlättar för eleverna att ta kontakt med skolkuratoren. Backlund (2007) skriver att en viktig del av skolkuratorernas arbete är att arbeta för eleverna, nära eleverna, vara tillgängliga för dem och vara någon de kan prata med och ha förtroende för. De skolkuratorerna vi har intervjuat ser på sin roll i förhållande till självskadande ungdomar som den som tar ungdomarna vidare till rätt hjälp och att de finns kvar som kontakten på skolan som eleverna alltid kan kontakta och prata med om de känner att de är i behov av det. Skolkuratorerna uppfattar även sin roll som

viktig i att uppmärksamma denna typ av problematik och bemöta dessa elever på rätt sätt. Vilket de oftast är den enda yrkesgruppen på skolan som har utbildning och erfarenhet av att göra.

Avslutningsvis har vi kommit fram till att skolkuratorerna upplever att de har en sammanlänkande roll mellan andra professioner inom skolan och myndigheter utanför skolan samt eleverna. De uppfattar sin roll som att vara spindeln i nätet i samverkan kring eleverna.

Deras holistiska synsätt innebär att de har förståelse för skolans arbete, andra myndigheters arbete samt att eleverna ses och förstås ur hela sitt sammanhang. Detta betyder även att elevernas problematik uppmärksammas och att de kan tas vidare till rätt hjälp eftersom skolkuratorerna har ett synsätt som skiljer sig från de andra professionernas på skolan. Det blir särskilt viktigt för ungdomar med självskadeproblematik då skolkuratorerna har de rätta verktygen för att uppmärksamma denna typ av introverta problematik och för att lärarna främst uppmärksammar utåtagerande beteenden hos eleverna. Skolkuratorernas roll i mötet med självskadande ungdomar är att uppmärksamma problematiken, ta de vidare till rätt hjälp och få lärarna att förstå problematiken.

Det är även av stor vikt att skolkuratorerna håller fast vid sitt synsätt och på så sätt ser till att deras kompetens finns på skolan då de är ensamma i sin profession inom skolans organisation. Det blir här tydligt att skolkuratorerna har en viktig roll i skolans splittrade och specialiserade organisationslandskap som den sammanlänkande och integrerande individen för arbetet kring självskadande ungdomar.

7. Referenslista

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber AB: Malmö
- Asper, P. (2011) *Etnografiska metoder. Att förstå och förklara samtiden*. Liber AB: Malmö
- Backlund, Åsa (2007). *Elevvård i grundskolan: resurser, organisering och praktik*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2007
- Berg, Gunnar (2003). *Att förstå skolan: en teori om skolan som institution och skolor som organisationer*. Lund: Studentlitteratur
- Bolman, Lee G. & Deal, Terrence E. (2012) *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur
- Bremberg, Sven (2004). *Elevhälsa: teori och praktik. 2., [helt omarb.] uppl.* Lund: Studentlitteratur
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB: Malmö
- Högberg, Göran (2008) ”*Behandling av självskadebeteende och självmordsförsök*”. I Rigmor Stain (red) *Självskadebeteende – forskning, behandling och metoder för att förebygga psykisk ohälsa hos unga*. Stiftelsen Allmänna barnhuset: Edita Västra Aros.
- Jacobsen, Dag Ingar & Thorsvik, Jan (2008) *Hur moderna organisationer fungerar*. Lund: Studentlitteratur
- May, T. (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur: Lund
- Meeuwisse, A., Sunesson, S., Swärd, H. (2006) *Socialt arbete: en grundbok*. Natur och Kultur: Stockholm
- Repstad, Pål (2008). *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Enskede: TPB
- Roberts – Dobie S & Donatelle RJ (2007) School councilors and student self – injury. *Journal of School Health*, 77(5): 257-264.
- Schutz, Will (1997). *Den goda organisationen: en modell för utveckling av människor, grupper och organisationer*. Stockholm: Natur och Kultur
- Simpson, Chris; Armstrong, Stephen A; Couch, Lisa; Bore, Samuel K. (2010) Understanding Non – Suicidal Self – Injury: Perceptions of School Counselors. *Journal of School Counseling*, vol. 8 nr. 37, 30pp.
- SOSFS 2013-3-26 *Folkhälsan i Sverige. Årsrapport 2013*. Stockholm: Socialstyrelsen
- Skolverket (2012) *Tydligare krav på elevhälsan (Rapport 2012-03-07)* Stockholm: Skolverket

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 3. uppl., Lund: Studentlitteratur
Utbildningsdepartementet (2000) *Från dubbla till elevhälsa – i en skola som främjar
lust att lära, hälsa och utveckling*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. (SOU
2000:19)

Walsh, Barent W (2004) *Treating self – injury. A practical guide*. New York;
London: Guilford

Wester, Y. (2005). *Socionomen i skolan Mölnlycke*: Elanders Infologistics Väst

8. Bilagor

8.1 Bilaga 1 - Introduktionsbrev

Hej,

Vi är två studenter som läser sjätte terminen på socionomprogrammet på Lunds universitet. I denna ingår arbete i form av en 15 högskolepoängs c-uppsats.

Vi har valt att skriva en uppsats som handlar om skolkuratorers yrkesroll och hur den ser ut i mötet med självskadande ungdomar. Vi är intresserade av att intervjua professionella som möter dessa ungdomar för att ta del av era egna erfarenheter och er syn på er roll i mötet med självskadande ungdomar.

Intervjun kommer att genomföras vid ett tillfälle under ca. en timme.

Vår förhoppning är att kunna spela in intervjun på band för att på så sätt kunna koncentrera oss helt på samtalet och inte behöva avbryta för att hinna anteckna. Det vi spelar in kommer att raderas när vi har skrivit ut intervjun. All information och material kommer att hanteras med varsamhet och diskretion. Vi kommer inte att namnge dig i vår uppsats.

Vi hoppas även ha möjlighet att återkomma till dig om det skulle uppstå några oklarheter eller om vi behöver ställa någon ytterligare fråga. Om du önskar kan vi komma överens om återrapportering.

Det är av stor betydelse för oss och vår undersökning om du har möjlighet att dela med dig av din kunskap och dina erfarenheter.

Vi är mycket tacksamma för svar.

Temor som tas upp vid intervjun:

Skolkuratorns roll/position på skolan

Definition av självskadebeteende

Förhållningssätt och bemötande gentemot självskadande ungdomar

Samverkan inom och utanför skolan

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar,
Johanna Ottenborg & Viktor Sjöström

Kontaktuppgifter:

Johanna Ottenborg

Email: mrs10jot@student.lu.se

Mobil: 0702388288

Viktor Sjöström

Email: soc11vsj@student.lu.se

Mobil: 0708527405

Handledare:

Malin Arvidson

Email: malin.arvidson@soch.lu.se

8.2 Bilaga 2 - Intervjuguide

Bakgrundsfakta:

Namn

Utbildning

Hur kom det sig att du valde att bli just socionom? (Kortfattat)

Hur länge har du jobbat på skolan?

Vad fick dig att vilja arbeta inom skolan?

Skolkuratorns roll och position på skolan

Beskriv en vanlig arbetsdag?

Vilka har du kontakt med under en vanlig dag?

Vilken roll har du på skolan?

Hur ser ungdomarna på din roll på skolan?

Vet de var du sitter och vad du gör?

När jag som blivande socionom tänker på hur det är att arbeta som kurator tänker jag att man är ensam i sin profession om man jämför med tex. Socialtjänsten. Hur ser du på det? Påverkas ditt arbete av det?

Hur ser du på ditt ansvar i samband med de överväganden som du måste göra i ditt arbete?

Samverkan inom och utanför skolan

Vilka/vad samarbetar du med inom och utanför skolan?

När du samarbetar med andra professioner, hur ser du då på din egen roll?

Tycker du att din roll är tydlig gentemot de andra professionerna du arbetar med?

Känner du att ditt arbetssätt påverkas av att du arbetar med lärare och andra professioner runtomkring dig?

Hur använder du dig av din egen kunskap och dina egna synsätt?

Hur tror du att övrig personal ser på din roll på skolan?

Stämmer den bilden överrens med hur du ser på din roll på skolan?

Självskadebeteende

Hur definierar du självskadebeteende?

Är det en problematik du har varit i kontakt med?

Är det vanligt förekommande?

Skolkuratorns roll i mötet med självskadande ungdomar

Kan du beskriva hur det går till när en ungdom med självskadeproblematik träffar dig för första gången?

Vad händer därefter?

Kontakt med andra myndigheter?

Vad är din roll när du samverkar med andra myndigheter?

Har du någon kontakt med ungdomen efter att du slussat ungdomen vidare till en annan myndighet och hur ser iså fall den kontakten ut?

Hur upplever du att du kan balansera det förtroende du får från ungdomarna och det krav som andra myndigheter och individer ställer på dig?